

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Demian Tudor

ABONAMENTUL:
Pentru particulari pe an 5000 lei.

„RELIGIA IUBIRII”

Acesta este titlul celei mai proaspete lucrări datorită părintelui profesor Dr. Ilarion V. Felea. Lucrarea cuprinde o prezentare apologetică, în nu mai puțin de 566 pagini, a următoarelor probleme fundamentale ale religiei creștine: Religia, Dumnezeu, Lumea, Omul, Sufletul, Revelația, Creștinismul, fiecare din ele constituind câte un capitol, alcătuit din mai multe subdiviziuni — în total cincizeci — care constituie, fiecare în parte, câte o conferință, meditație, sau predică apologetică. Scopul lucrării este „să prezinte în haosul ideologiilor veacului o orientare veridică, o credință eternă, o concepție sigură, calea dreaptă de mântuire” (pg. V), scoțând în evidență, în același timp, „netemeinicia atâtor păreri, ipoteze și teorii cu neputință de verificat, la care s'a recurs pentru a slăbi puterea adevărului religios creștin” (Ibid). În acest scop, probele aduse se întemeiază nu numai pe Biblie, ci și pe experiența inimii, pe rațiunea sănătoasă, pe știință și pe filosofie (psihologie, etnologie, cosmologie, sociologie, logică etc.), după cele mai pretențioase exigențe ale unei lucrări apologetice. Autorul mai scoate în evidență duhul, sau puterea care dă viață problemelor fundamentale ale religiei creștine și care este iubirea. Religia creștină este religia iubirii, în toate problemele ei de temelie. De aici și justificarea titlului lucrării.

Viața este o luptă permanentă. Lupta însă presupune apărare. Nu există viață fără luptă, dar nici luptă fără apărare. Religia creștină este viață și deci prin definiție este luptă și apărare. În aceasta constă motivarea necesității lucrărilor sau ale acțiunilor apologetice în câmpul religiei creștine. Nu e vorba de necesitatea unei Apologetice militante. Epoca acesteia a apus demult, iar problemele de temelie ale religiei creștine s'au lămurit singure în curgerea vremurilor. Adversarii lor s'au stins rând pe rând și odată cu ei s'au îngropat

și armele lor. Orice răni pe care le-au făcut aceștia creștinismului, aducându-i adeseori durere și zile întunecate, s'au cicatrizat. Ele au rămas doar ca mărturii despre puterea de viață a creștinismului. Scopul s'a inversat, încât azi nimeni nu mai poate pune în cumpănă tăria și superioritatea verificată de atâtea ori, a creștinismului. Orice alte concepții de viață se ivesc în timp sau în spațiu, ele simulează o ignorare a concepției creștine, fără s'o pună direct în cumpănă și mai ales fără să ncerce cu ea o luptă ca altădată pe viață și pe moarte. Azi, adversarul creștinismului e mai mult imaginar decât real, mai mult o ficțiune și o ispită, decât o putere temută. E o sumă de teorii, care, departe de a fi în chip constant aceleași, sunt dimpotrivă, trecătoare și prea adesea contradictorii. Încă nimeni n'a reușit să le aducă la un numitor comun, pentru ca, în loc să se elimine reciproc, să-și împreune glasul și să strige la unison împotriva creștinismului. Iată de ce, lucrarea apologetică în genul celei despre care e vorba nu trebuie să fie militantă. Ea nu atât combate sau apără, cât mai ales justifică un adevăr oarecare, nu împotriva cuiva, ci pentru cei ce iubesc religia creștină și pot ajunge în fața unei eventuale ispite mai mult dinlăuntru decât din afară. Adeseori numai descrie o luptă de principii, din care se vede cine a ieșit biruitor și cine a căzut. Alteori numai înregistrează simplu puterile și glasul adâncului, față de cele dela suprafață, ale sufletului omenesc de totdeauna. De aceea, azi însuși studiul Apologeticeii parcă-și cere tot mai mult înlocuirea numelui, cu acela de Teologie Fundamentală.

Am crezut că merituosă lucrare anterioară, a aceluiși autor, intitulată „Duhul Adevărului”, care își epuizează deja ediția a doua, și-a găsit cea mai strălucită încununare în premiul cu care a fost cinstită de însăși Academia Română. Azi cred însă că nu mă înșel

dacă socot, că cea mai prețioasă cunună i-a pus-o însuși autorul, prin lucrarea „Religia Iubirii”, care nu este altceva, decât o întregire organică a celeia. Autorul și-a răscumpărat răsplata Academiei, convertind-o în valuta forte a lucrării de față și dăruind-o apoi cetitorilor săi.

Același stil curgător și dulce, aceeași limpezime în exprimare, aceeași sprinteneală în logică și aceeași legătură concentrică și organică a materialului, cari sunt caracteristicile de totdeauna ale autorului, se pot verifica și în cea mai proaspătă lucrare a sa.

Aducem prețuitului autor cele mai calde felicitări, exprimându-i și mulțumirea ce o avem noi, că înainte de a fi al țării și al Ortodoxiei, în primul rând e dintre noi și al nostru, al Aradului.

Prot. Dr. P. Deheleanu

Nr. 4071/1946.

STATUT

pentru organizarea misionarismului religios în Eparhia Aradului.

(Continuare)

III. Lucrarea misionară.

Art. 16. Orice lucrare misionară trebuie să aibă în vedere : luminarea minții, mișcarea inimii și înduplecarea voinții credincioșilor pentru o viață religioasă — morală cât mai vie și mai activă.

Pentru buna reușită a unei misiuni se va întocmi și publica de mai nainte programul ei, care va avea să cuprindă tot ceea ce poate contribui la rezultatul local.

Misiunile religioase vor consta din : Vecernie cu predică și spovedanii, Denie cu predică, Maslu, Sf. Liturghie cu predică și Cuminecări, Vecernie cu conferință pentru popor. Aceste puncte din program pot fi lărgite cu : predici pentru copii, pentru tineret sau vârstnici, șezătoare cu școlarii sau corul bisericesc, cercetarea enoriașilor acasă, colportaj sau distribuire de broșuri, iconițe, cruciulițe, — sau cu altele.

Art. 17. Scopul misiunii religioase este de a înrădăcina în credincioși convingerea că numai în sânul Bisericii și prin ajutorul harului divin, împărtășit prin sfintele taine, poate ajunge omul la mântuire.

Art. 18. Ținta fiecărei misiuni religioase este : apropierea credincioșilor și împărtășirea lor cu sfintele taine ale : spovedaniei, cuminecării și maslului. Fără rezultate tot mai

pronunțate ale împărtășirii cu sfintele taine, efectul misiunilor religioase nu poate fi considerat ca mulțumitor.

IV. Mijloacele misionare.

Art. 19. Păstorii sufletești, — având răspundere înaintea lui Dumnezeu pentru fiecare suflet ce li s'a dat în îngrijire prin botez, — sunt datori a încerca toate mijloacele misionare pentru a trezi sufletele din nepăsare, a le predispuce pentru preocupări religioase, a le întări în viața creștină-ortodoxă și a le apăra de rătăcirile sectare.

Art. 20. Mijloacele misionare sunt :

a) Servicii divine, cu : predici, meditații religioase, și împărtășirea cu sfintele taine ;

b) Introniri religioase în și afară de biserică, cu participarea cât mai numeroasă a celor dornici de a se lumina în cele sufletești ;

c) Procesiuni și pelerinaje cu cântări religioase ;

d) Colportaj cu : cărți și broșuri cu conținut religios-maral, foaia religioasă „Calea Mântuirii”, iconițe și cruciulițe, — în cadrul unor ședințe cu proiecțiuni religioase, sau fără ele.

V. Timpul pentru misionarism.

Art. 21. Deși misionarismul religios nu este legat de un anumit timp, și e de dorit ca misiuni religioase să se facă oricând în decursul anului, — totuși perioadele cele mai potrivite din an sunt cele ale posturilor mari, instituite de Biserică dinadins pentru concentrări sufletești, însoțite de spovedanii și cuminecări.

Art. 22. În timpul postului Nașterii și cel al Învierii Domnului, fiecare preot misionar tractual este dator a face cele 2—3 misiuni religioase anuale obligatorii.

Art. 23. Cu ocaziunea hramului, la sfințirea bisericii, ridicarea unei troițe sau monument, precum și cu alte prilejuri (introniri sectare etc.) pot fi organizate cu succes misiuni religioase.

VI. Perfecționarea misionarilor.

Art. 24. Dela preotul misionar se cere să fie bun orator și duhovnic, înzestrat cu temeinice cunoștințe în domeniul teologiei, sectologiei, psihologiei și pastoralei. Este datoria fiecărui preot misionar de a-și spori prin cetit aceste cunoștințe.

Art. 25. Pentru înviorarea râvnei, și familiarizarea cu metodele misionare cele mai potrivite, preoții misionari vor fi întruniți, deo-

dată sau în serii, fie la Episcopie, fie în mănăstirea Hodoș — Bodrog, unde — în cadrul unor săptămâni de retragere — li se vor împărtăși cunoștințe folositoare.

Art. 26. Provederea preoților misionari cu obiectele necesare, ca: broșuri, iconițe, cruciulițe etc. o va face Librăria Diecezană. Editura eparhială va tipări cele necesare pentru colportaj.

Art. 27. Din experiențele misionare pe teren este de dorit să rezulte cu timpul: *Manualul misionarului*, care să servească drept călăuză celor cari vor activa pe acest teren.

VII. Cheltuelile pentru misionarism.

Art. 28. Rezultatele edificatoare de suflet aduc folos în primul rând parohiei, unde se ține misiunea religioasă. De aceea este datoria parohiei de a acoperi cheltuelile împreunate cu misiunea. În acest scop se va constitui un *comitet misionar* parohial, (compus din: preot, cântăreț, I. epitrop, etc.) care să afle resursele pentru acoperirea cheltuelilor.

Art. 29. Consiliul eparhial se va îngriji ca, în limita resurselor fondului eparhial de propagandă, să onoreze osteneala preoților misionari.

VIII. Dispozițiuni transitorii.

Art. 30. Cea dintâi arondare a protopopiatelor în cercuri misionare, și numirea celor dintâi preoți misionari tractuali o face Consiliul eparhial, deodată cu punerea în vigoare a acestui Statut.

Art. 31. Acest Statut intră în vigoare cu data de 1 Noembrie 1946 și este obligator în cuprinsul Eparhiei Aradului.

Arad, din ședința secției administrativ-bisericească a Consiliului eparhial, ținută în 22 Octomvrie 1946.

† ANDREI
Episcop,

Traian Cibian
consilier referent eparhial,

Românii arădani în frământările anilor 1849-50

CAP. II.

Atitudinea Episcopului Gherasim Raț față de cauza românească.

Atitudinea episcopului Raț față de problemele cari frământau neamul românesc la începutul veac. al XIX-lea, înainte de Revoluția din

1848-49, am urmărit-o într'un studiu anterior,¹⁾ în legătură cu strădaniile acestuia pentru separația ierarhică de Sârbi, precum și în legătură cu propaganda unionistă și cea maghiarizatoare a oficialității. Concluzia acestor expuneri a fost: *ep. Raț, ca primul episcop român de păstorie mat îndelungată în scaunul eparhial al Aradului, a fost unul din precursorii emancipării naționale-bisericești a Poporului român.*

Dacă în periodul premergător Revoluției, o atitudine favorabilă promovării intereselor superioare ale Neamului și Bisericii românești se putea concretiza prin acțiuni umile și fără multă publicitate, în anii următori interesele tuturor națiunilor din vastul imperiu austriac, și deci și ale Românilor, se promovează prin acțiuni publice în urma demersurilor categorice ale reprezentanților naționali.

Firește, că în cazul poporului român, în fruntea acestor reprezentanți se aflau ierarhii români, slujind — după chemarea specifică a preoțimei ardelențe, în împrejurările de atunci — deodată cu interesele Bisericii și pe cele ale Neamului, care via puternic și autentic doar în naia celei dintâi. În atitudinea acestora față de problema bisericească de căpetenie — Mitropolia națională unică și independentă — se oglindea cum nu se poate mai bine, vederile acestora față de însăși problema unității Neamului românesc.

Iată de ce am pus în fruntea acestor rânduri un capitol în care, din câteva momente ce ne stau la dispoziție, să cunoaștem atitudinea ep. Raț față de problemele în chestiune. Capitolul acesta l-am socotit cu atât mai necesar cu cât cunoscuta monografie²⁾ a Arhim. Ilarion Pușcariu spune, de altfel în contradicere cu sine însuși și fără a dovedi, că în problema Mitropoliei, ep. Gherasim Raț „în starea debilă a lui visa de o metropolie în Arad și altă metropolie în Sibiu; de unde se vede că el privea metropolia de o distincțiune personală a Episcopilor de care ar fi dorit și el să se împărtășească. Șaguna la astfel de oameni nu le putea răspunde altfel decât cu cuvintele lui Hristos: „Nu știți ce cereți“.

¹⁾ A se vedea studiile publicate în „Biserica și Școala an IXVIII (1944): Limba liturgică română în Catedrala din Arad, pp. 330—332; Profesorii clericali Patrichie și Ghenadie Popescoul, pp. 346—348; Episcopul Gherasim Raț și Protosințelul A. Șaguna, pp. 362—363; Sava Tököly și dreptul său de patronat... pp. 386—387; Episcopul Gherasim Raț și planuita fundație a lui Sava Tököly, pp. 395—397. Apoi aceeași revistă, an LXIX (1946): Limba maghiară în matricolele bisericești și corespondența oficială; pp. 52—53, 41—43; Chestiunea numelui și sigilului Consistorului din Oradea, pp. 91—93; Cazul preoților dela Galșo, pp. 106—108; Legea din 1846, pentru libera revenire la Ortodoxie și urmările ei, pp. 115—116, 153—156, 168—169, 185—186.

Toate acestea fac parte din lucrarea cu subiectul general: *Anii din urmă ai Ep. Gherasim Raț (1840—47)*, care a servit subsemnatului drept teză de licență în Teologie.

²⁾ Mitropolia Românilor Ortodocși din Ungaria și Transilvania, Sibiu 1900, p. 97.

Ne-au surprins aceste cuvinte și arătându-le cunoscătorilor acestor vremuri, ni s'a arătat aceeași surprindere, cu atât mai mult cu cât același autor, vorbind despre răspunsul ep. Raț dat Patriarhului Raiacici în cauza Mitropoliei, de care ne vom ocupa în cele ce urmează, califică acest răspuns ca „marcant”, cu „o motivare temeinică” aderând „întru toate la vederile lui Șaguna”, spre deosebire de răspunsul în aceeași cauză al ep. Hacman al Bucovinei ¹⁾.

Iată dar o contrazicere evidentă al cărei izvor îl vedem fie în lipsa de informație exactă fie în dorința de a exagera greutățile în care lucra Șaguna pentru Mitropolie spre a scoate și mai mult în evidență meritele acestuia, de altfel unanim recunoscute, ceea ce nici într'un caz nici în celălalt nu e vrednic de laudă.

Trei sunt punctele de mănecare din care vom cerceta atitudinea episcopului față de cauza națională și bisericească a Românilor: 1) Atitudinea observată la sinodul din Chișineu și peste tot față de guvernul revoluționar. 2) Răspunsul dat Patriarhului Raiacici și 3) Raporturile cu Șaguna.

a) Episcopul Raț și politica guvernului Kossuth-ist.

Sinodul dela Chișineu a fost o urmare a proiectatului Congres al Românilor ungureni, la Timișoara, ce era să se țină în 15 Iunie 1848. Problemele ambelor întruniri erau cele cari priveau creșterea și neatârănarea poporului român atât în respectul politic cât și în cel bisericesc. „Intrunirea congresului a fost amânată apoi zădărnicită prin Sârbi, fapt care explică cu prisosință de ce sinodul dela Chișineu nu desbate dorința arzătoare a Românilor în respectul bisericesc: separația ierarhică de către Sârbi.

Pe de altă parte sinodul dela Chișineu a fost prilejuit de cererea ep. Raț de a-i se îngădui retragerea temporară dela conducerea eparhiei, din cauză de boală, și de a i se da un vicar. De aceea o primă problemă a sinodului este alegerea vicarului. Episcopul l-a propus pe Protopopul Șiriei, Teodor Popovici, de vicar, dar sinodul — de sigur datorită marei majorități de filomaghiari — a ales pe preotul din Talpoș Ioan Chirilescu, zis și Chirilovici.

Faptul că episcopul a părăsit sinodul, care de altfel a adus hotărâri ²⁾ de-a dreptul vătămătoare autorității episcopale, ne îndreptățește să credem că acest sinod cel puțin nu a fost pe placul lui,

cu toate ajutoarele în bani rezolvite de Dragoș dela Guvern pe seama clerului eparhial, în sumă de 117.600 florini. Retragerea episcopului dela cârmuirea eparhiei și cererea de a-i se da vicar temporar, pare numai un pretext, deoarece îndată după înăbușirea Revoluției, el cârmuește singur eparhia deși sănătatea i se înrăutățește, tăindu-i firul vieții la numai un an după aceea.

Inclinăm a crede că el era unul dintre aceia cari nădăjduiau binele Neamului românesc dela „îndurarea” și spiritul de dreptate al „Prea bunului Monarh”, ca o răsplată pentru credincioșia arătată de acest popor față de tronul austriac în timpul revoluției.

Așa citim într'o scrisoare ¹⁾ a ep. Raț din 10 Sep. 1849, trimisă episcopului Șaguna: „Nu ni se va imputa de rău neluarea de parte până acum în lucrările mai late naționale, de se va cumveni sperabilul efect al unei cât de zeloase lucrări în părțile acestea, cu greutatea urmărilor care spre aceea, din partea fie blestemăților revoltanți, pe acela timp s'ar fi produs.” Episcopul se scuză pentru lăncezeală în activitatea națională din trecut și promite a lucra cu îndoită râvnă, acum în împrejurările schimbate ale vremii, căci — zice singur — „pusăciunea mea și sângele român care în vine îmi bate mă îndatorează la aceasta”.

Altă dată arătând episcopului Șaguna pașii făcuți de dânsul în „treaba” națională, scrie și cuvintele acestea: „Cu mâhnire însă sum silit ați mărturisit, că sângele nostru, Românii noștri de pe aicea, prin mașterea timpurilor, de încurgerea străinismului molipsiți și degradați, abia și numai cu îndoință cutează ași căuta drepturile sale... pentru că până astăzi numai de aceea sau învins (convins) cumcă a face aceasta este a se espune goanei și urgisirii străinismului care și până azi ține usurpând preputerea în țările acestea ²⁾.”

Dacă dânsul condamnă în termeni atât de aspri influența străinismului asupra unora dintre fiii Neamului nostru, e limpede că n'a putut avea încredere nici în făgăduințele deșarte ale apologetului kossuth-ist, Ioan Dragoș, cu toate că a primit oferta acestuia de a ține sinod. Că dela acest sinod nu se putea aștepta la cine știe ce ispravă, reese și din faptul des pomenit, că între obiectele sinodului nu figurează chestiunea dependenței ierarhice. *Sinodul vrea să pună la respect pe Episcop, să înlătore răutățile, uitând să discute înlăturarea capului răutăților, care consta în subjugarea bisericească și politică a poporului român sub alte națiuni, din care cauză acesta nu se putea desvolta potrivit firei și tradițiilor sale.*

¹⁾ idem, o. c. p. 105.

²⁾ A se vedea: I. Matei: Contribuțiuni la Istoria dreptului canonic, vol. I. București, 1922, p. 105—110; Pușcariu: o. c. pp. 96—100;

¹⁾ Arhiva Episcopiei Aradului Nr. 95—1849.

²⁾ Arhiva Episcopiei Aradului, Nr. 104—1849.

Dar pentru obiectivitate — după principiul: *audiatur et altera pars* — dăm aci și păreriile unui contemporan despre episcopul Raț și sinodul dela Chișineu. E vorba de cererea preotului *Ioan Pap* asesor consistorial și administrator protopopesc, către Patriarhul sârbesc în 2/14 Oct. 1850, la puțină vreme după moartea ep. Raț, în care înfierând atitudinea antisârbească, pe de altă parte acuzându-l de simpatie pentru regimul revoluționar, de nepotism și alte păcate, arată cum dânsul a fost înlăturat dela protopopiatul Beiușului, ba mai pe urmă și suspendat din serviciu de către fostul episcop. Măgulirea Sârbilor și invectivele aduse față de cărmuirea fostului episcop, se vede că au prins deoarece la puțină vreme îl vedem protopop al Beiușului. Se pare totuși că a fost un preot inteligent, cu destulă carte pentru vremea sa; a scris o carte de „*învățătură creștinești*“ (1847) tipărită pe cheltuiala sa. Cu toate acestea nu putea parveni la o situație mai bună poate și din cauza vederilor sale filosârbești, potrivnice celor ale ep. Raț. Iată ce scrie dânsul: „...în anul 1849 diecesanul episcop Mărirea Sa Gherasim Raț, cu învoirea guvernului rebel, au rânduit a se ținea un sinod diecesan în orașul Chișineu, la care și eu ca administrator protopopesc am fost convocat: în acest Sinod, Dl. Episcop văzând că *veniturile din dieceză nu-i urmează ca și mai înainte deoarece dela sfînțirea cu gloata a preoților, încă era oprit dară iscusind și aceia că precum clerul așa și tot poporul e foarte dispuștat de către dânsul, mai ales pentru purtarea sa, cu care peste toată revoluția sau arătat în favorul rebelilor*; punându-se mai întâiu în privința subsistenței la tractat cu guvernul maghiar, după ce i s'a rezolvat prin acela plăta de 4.000 florinți convenționali pe an, și încă sub Sinod remunerându-se cu 3000 fl. conv. au cerut a i se da vicariu episcopesc: zisul Sinod în care era reprezentată eparhia prin 50 de individuuri clericali și mirenești văzând că are prilej încâtva a pune piedică abuzurilor celor nespuse ce intrase în biserică prin administrația cea necumpătată de sub episcopia D lui Gherasim Raț, *nici nu s'au atins de alt obiect, decât carele strâns s'au ținut de organizarea cea din lontru a bisericii: acestuia Sinod cu mult mai sfântă fiindu-i întregimea sf. bisericii decât a trece la întrebarea hierarhică, ideia unora de astăzi, despre aceea cu totul au tăcut*; punându-se dară în lucrare orânduirea stării diecezane și anume organizarea consistoriilor, după ce vicariatul, spre care eram chemat prin voturile reprezentanților (nu) numai nu l-am primit, nelovindu-se cu simțirile mele așa dirigătorie prin care eram silit a veni în cel mai strâns nex cu nelegiuita stăpânire de atuncea, ba nici am iertat ca numele meu

să rămână sub votisare: când au fost a se organiza consistorul orădan mi-am ținut locul cel aveam mai înainte ca asesor întru acela: însă vinovățindu-să cu acest prilej prin reprezentanții sinodali din districtul Orăzii, prezidele aceluiaș consistoriu Atanasie Boțco cu multe și grele fapte nelegiuite, care ca prezide și protopop le-au săvârșit, precum între altele: cu prădarea banilor ce sor fost culeasă dela popor și biserici spre rezidirea curții episcopoești orădane, prin focul din 1836 arsă, cu falsa manipulare a sucției unor orfani de sub tutelatul consistorului, asemenea cu falsificarea protocoalelor consistoriale: care daturi prin investigație lămurindu-se, numitul prezide, pentru a înconjura mai serioasele urmări, singur de voia sa au resignat presidiumul și am fost prochemat eu de a primi postul acela în locul lui: cărele deși nu după convingere pentru ilegalitatea (sic!) ce domnea în lume, l-am primit“.

Terminând cu această expunere, preotul nostru arată întâmplările petrecute după înăbușirea revoluției: Atanasie Boțco a fost reintegrat în postul de presedinte, prin comisarul regesc Petru Joja din Oradea, iar el însuși prin însinuarile unor răuvoitori, a fost suspendat din oficiu și beneficiu încă în Septemvrie 1849. Pricina o spune singur: a fost acuzat că a lucrat în interesul rebelilor cu vătămarea sfințeniei împărătești. Iar pricina pentru care și-a atras mânia Episcopului o spune tot el și ne interesează în chip deosebit: „*Episcopul meu m'a învinuit că sunt într'o înțelegere cu sârbii, și că așa fi lucrat prin preoțimea și poporul din districtul orădan a se face un protest asupra separatismului ierarhic ce era să fie obiectul împărșiatului Sinod din primăvara trecută*, mi-au zis că nici în dieceză nu mă va suferi; tot aceasta dekiarare au făcut Dl Episcop către nescari convocați sinodali, și cu prilejul Sinodului decurând în Arad ținut, când dimpreună cu fiul său Terentie, or zis, *că au daturi la mână despre pășirile mele în favorul sârbilor făcute; eu la aceasta nu zic alta decât că sânt credincios bisericii*.“ Restul plângerii îl conține cererea de a fi reintegrat în slujbă.

E vrednic de luat în seamă acest document pentru că el cuprinde mărturia unui contemporan. Pe de altă parte trebuie să avem în vedere că prin el vorbește un potrivnic al Ep. Raț și mai ales un potrivnic de idei, un preot care, deși inteligent și cu bune pregătiri de carte — reese și din stilul scrisorii, era totuș subjugat, intereselor străine de neamul său. Pentru el chestiunea separației ierarhice este *ideia unora de azi* iar pășirile în favorul sârbilor le recunoaște singur când, la învinuirile ce i se aduc, răspunde că e „*credincios bisericii*.“ E prea învederat din tot tonul

scrisorii, ca autorul nostru era unul dintre românii cu vederi înguste, cari nu-și putea închipui o emancipare a bisericii lor de sub tutela altei biserici, ba o socoteau oarecum impioasă, socotind că a fi credincios bisericii este egal cu a fi credincios unei ierarhii străine.

Dar cu atât mai mult, prin contrar, iese la iveală atitudinea Ep. Raț în problema națională și bisericească a Românilor. El era în întregime pentru emanciparea și bisericească de sub ierarhia sârbească, dar și politică din sfera de influență a maghiarismului, deci pentru o națiune română independent constituită atât sub raport bisericesc cât și politic, în cadrul imperiului austriac. Căcece desigur era o concepție avansată, dar făcea parte integrantă din ideile noi și inovatoare ale revoluției pașoptiste.

Cât despre faptul că a stat „la tractare cu guvernul maghiar“ în privința remunerăției preoților încă nu i se poate lua în nume de rău. Chestiunea dotației clerului ortodox era atunci, ca și mai târziu, o problemă de căpetenie. De ea depindea în bună parte bună starea și progresul general al bisericii. N'am putut verifica, dar este foarte probabil că Episcopul și Clerul său s'au ales cu banii primiți sub Sinodul din Martie 1849, ca singura remunerare dela guvernul revoluționar. Schimbarea regimului și deci a monedei, a adus atâta sărăcie în rândurile clerului și poporului român, încât abea în anul următor (6 Mai 1850) Ep. Raț arăta locurilor mai înalte, prin comisarul districtului Oradea, Petru Ioja, situația jalnică a edificiilor consistoriale, a funcționarilor diecesani neplătiți de mai mulți ani și cere a se interveni pentru rezolvarea unei sume de bani pe seama acestora.¹⁾ Punctul 6 din doleanțele exprimate de Sinodul din 1850 încă oglindește această situație jalnică.

Cât privește atitudinea în problema separației ierarhice, aceasta rezultă clar din răspunsul dat patriarhului Raiacici de care ne ocupăm în capitoul următor.

Pr. Gheorghe Lițiu

¹⁾ Arhiva Episcopiei Aradului Nr. 132/1850, vezi și anexa pp. 59/63.

— Poți fi liniștit azi, la masă, dacă n'ai dat ceva pentru masa celor din regiunile bântuite de secetă ?

— Te-ai săturat ? Alții suferă de foame în regiunile lovite de secetă ! Ajută-i !

— Nu fi Român cu vorba, ci cu fapta. Ajută pe cei loviți de secetă !

— Chiar dacă n'ai mult, tot poți da pentru cei care n'au deloc !

Informațiuni

■ **Vizita I. P. S. Patriarh Nicodim la Moscova.** I. P. S. Patriarh Nicodim, însoțit de o delegație a bisericii ortodoxe române, a sosit la Moscova în ziua de 27 Octomvrie a. c., fiind întâmpinat la gară de către I.P.S. Mitropolit Nicolae de Crutina care a urat bun venit în numele I. P. S. Patriarh Alexei. Mai erau de față la gară P. S. Ieronim, episcopul Chișineului și al Basarabiei, Dl Belycev, președintele adjunct al consiliului pentru chestiunile bisericii ortodoxe-ruse de pe lângă consiliul de miniștri al Uniunii Sovietelor, Dl Iorgu Iordan, ambasadorul României la Moscova și membrii ambasadei, precum și alte personalități eclesiastice.

În ziua de Luni 28 Octomvrie a. c. orele 12, I. P. S. Patriarh Nicodim și delegația prelaților români au fost întâmpinați în catedrala Patriarhiei din Moscova de către I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei și a întregii Rusii, înconjurat de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Moscovei și numeroși ierarhi și preoți superiori ai bisericii ortodoxe ruse. După cuvântul de bun sosit al I. P. S. Alexei și răspunsul I. P. S. Patriarh Nicodim, s'a oficiat un Te-Deum de către cei doi Patriarhi, înconjurați de un mare sobor de ierarhi și preoți, răspunsurile fiind date de corul patriarhiei din Moscova și cel al episcopiei din Chișinău. I. P. S. Patriarh Alexei a ținut apoi o cuvântare în cuprinsul căreia a accentuat legătura dintre cele două biserici și popoare și a înmănat I. P. S. Patriarh Nicodim o copie artistică a celebrei icoane din Cazan.

În răspunsul său I. P. S. Patriarh Nicodim, după ce a vorbit despre anii de studiu petrecuți la Kiev și despre activitatea I. P. S. Sale de tălmăcitor al operelor teologice rusești, a subliniat importanța apropierei dintre poporul român și cel sovietic.

La această solemnitate a participat Dl Karpov, președintele consiliului pentru chestiunile bisericii ortodoxe ruse, și un public foarte numeros.

În zilele de Marți și Miercuri, 29-30 Octomvrie a. c., I. P. S. Patriarh Nicodim și înalții prelați români au vizitat Kremlinul și câteva biserici din Moscova.

Tot în ziua de 30 Octomvrie a. c. Dl Iorgu Iordan, ambasadorul României la Moscova, a dat în saloanele ambasadei o recepție în cinstea I. P. S. Patriarh Nicodim, la care au luat parte I. P. S. Patriarh Alexei, Dl Karpov, Dl Belycev, Dl Blinov, P. S. Serghie, episcopul Odesei, P. S. Ieronim al Chișineului, Protoereul Capurin, rectorul Academiei teologice, și alți prelați ai bisericii ruse.

Au ținut cuvântări I. P. S. Patriarh Nicodim, I. P. S. Patriarh Alexei, Dl Karpov și Dl Iorgu Iordan.

La începutul recepției, P. S. Sa Episcopul Nicolae al Oradiei a oficiat o sfeștanie în noul local al ambasadei române.

În ziua de Vineri 1 Noemvrie a. c., I. P. S. Patriarh Nicodim și delegația bisericii ortodoxe române a părăsit Moscova, îndreptându-se spre țară.

■ **Misiuni religioase și conferință catehetică la Iratoșul.** Conferința catehetică a preoților din protopopiatul Arad s'a ținut în parohia Iratoșul, fiind combinată cu misiuni religioase desfășurate în zilele de 25, 26 și 27 Octomvrie a. c. Programul acestor misiuni a fost prilejuit de împlinirea alor 20 ani dela întemeierea coloniei române Iratoșul și a avut de scop cunoașterea pe teren a tot ce s'a realizat în această comună pe tărâm bisericesc, cultural și obștesc, precum și darea unor îndemnuri duhovnicești pentru viitor.

Programul conferinței și al misiunilor, la cari au participat majoritatea preoților din protopopiatul Arad, a început cu slujirea Chemării Sf. Duh în capela parohiei. Elevilor de școală primară cari au dat răspunsurile la această slujbă sub conducerea Dlui Director școlar N. Stoichițescu, le-a vorbit Preotul D. Tudor despre Biserică și copii.

La școala primară a urmat deschiderea conferinței de către I. P. C. Părinte Icon. Stavr. Florea Codreanu, apoi o lecție practică predată elevilor din cursul supra-primar de către Preotul locului I. Crișan. După critica lecției, Preotul Gh. Lițiu a cetit lucrarea teoretică: „Mijloace prin cari se pot crește creștini practicanți”, după care au urmat discuții.

După încheierea acestora, toți preoții, conduși de câte un membru al consiliului parohial, au făcut vizite pe la credincioși. În după amiaza aceleași zile s'a slujit Vecernia, în cadrul căreia P. C. Părinte I. Ardelean, unul dintre inițiatorii zidirii actualei case parohiale, a cuvântat despre Sf. Spovedanie. S'au spovedit mai mulți credincioși.

Seara au avut loc denii, în cadrul cărora a vorbit P. C. Părinte Zenobie Brădean, despre: una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică.

În ziua următoare, 26 Octomvrie a. c. serbându-se hramul capelei, s'a slujit taina sf. Maslu, și apoi sf. Liturghie în sobor, răspunsurile liturgice fiind date de corul elevilor. La pricăsnă a predicat Preotul Andrei Chirilă despre „sf. Maslu”. S'au împărtășit credincioșii spovediți.

La finea Liturghiei s'a slujit un parastas pentru Regele Ferdinand I și Regina Maria, în timpul domniei cărora s'a întemeiat colonia, și

pentru toți morții coloniei. A vorbit Preotul I. Brândaș despre: „Rugăciunile și pomenile pentru morți”.

După masă s'a slujit Vecernia, după care a urmat un frumos festival artistic prezentat în Casa Culturală de către elevii școlii primare conduși de Dl Director N. Stoichițescu. În cadrul acestui festival, Preotul locului I. Crișan a făcut o dare de seamă despre realizările coloniei în cei 20 ani. La finea serbării a vorbit I. P. C. Icon. Stavr. Florea Codreanu.

În ziua de 27 Octomvrie a. c. s'a slujit Utrenia și sf. Liturghie, în cadrul căreia a predicat I. P. C. Icon. Stavr. Florea Codreanu despre: „Împreună lucrare a oamenilor cu Dumnezeu”. Cu aceasta programul misiunilor s'a încheiat. Fiecare credincios desigur că a cules din bogatul lui cuprins și hrană sufletească și îndemn la aceeași muncă stăruitoare pentru viitor. Iar conducătorii lor merită să fie felicitați pentru tot cece au realizat în cei 20 de ani de viață obștescă, cu concursul acestor harnici coloniști.

Concurse

Nr. 3832-1946.

În temeiul hotărârii 25 al Adunării Eparhiale din anul 1946 se publică concurs cu termen până la 31 Martie 1947 pentru întocmirea unui: Manual de Sec-tologie, pentru uzul preoților, care va cuprinde toate chestiunile privitoare la sectele religioase din țară, și combaterea rătăcirilor sectare pe temeiul textelor biblice. Cel mai bun manual se va tipări în editura Diecezana, iar autorului i se va acorda premiu dela 100 000-300 000 lei. Manuscrisul se va trimite Consiliului Eparhial.

Arad din sesiunea Consiliului Eparhial dela 25 Octomvrie 1946.

† ANDREI,
Episcop.

le. Stavr. Calus Turcu:
cons., ref. eparhial.

Parohia ortodoxă română din Arad, cu aprobarea sfintei Episcopii publică concurs pentru îndeplinirea postului de *paraclet* (canonarh) al Catedralei din Arad.

Reflectanții să fie majori, cu serviciul militar satisfăcut și cel mult de 30 de ani etate, să cunoască tipicul și cântările bisericești. Sunt preferați cei cu diplomă de cântăreț bisericesc.

Atribuțiunile și retribuțiunile sunt cele cuprinse în regulamentul întocmit de organele parohiale.

Cererile vor fi adresate Consiliului parohial ortodox român Arad, Str. Meșianu 16, până la data de 10 Decemvrie 1946. Se vor anexa actele necesare.

Reflectanții vor fi încunoștințați să se prezinte în fața consiliului parohial. Intrarea în serviciu se va face după aprobarea sfintei Episcopii.

Parohia ortodoxă română Arad

2723—1946.

Ordin Circular

In vederea încadrării personalului clerical în conformitate cu noul statut de salarizare, avem nevoie de următoarele acte:

1. Certificate de studii în copii legalizate. (certificatul dela școala medie, absolutorul teologic, diplomă de licență, diplomă de doctorat etc.)

2. Certificat de timpul servit ca preot cu salariu dela stat. In acest certificat se va induce data și numărul recunoașterii de către Onor Minister, dacă e cunoscută. Certificatul de timpul servit se va elibera de către Oficiul Protopopesc.

3. Certificatul de timpul servit în alte funcții la stat, ori la instituții particulare (care timp se va lua în considerare la salarizare în proporție de maximum $\frac{2}{3}$).

4. Salarizarea preconizată se face în funcție de studii și vechime și fără datele cerute nu se poate face.

C. Preoți vor înainta datele Oficiilor Protopopești până la data de 30 Noemvrie 1946, iar P. C. P. Protopopi le vor înainta, cu tablou cuprinzând datele cerute, până la data de 15 Decemvrie 1946. Preoții cari nu înaintează datele la timp, se expun a rămânea fără salariu.

Arad, la 4 Noemvrie 1946.

† ANDREI,
Episcop.

Traian Cibian,
cons. ref. eparhial.

Comunicate

Nr. 3834—1946.

Adunarea Eparhială din sesiunea 1946 prin hotărârea Nr. 33 a anunțat din nou că ținerea Școlii de Duminecă este obligatorie în fiecare parohie. C. Preoți vor continua deci aceasta activitate întocmind însuși programul săptămânal pentru fiecare ședință și obligând la colaborare indeosebi pe cântăreții bisericești cari primesc retribuție pentru funcția ce o îndeplinesc în parohie.

Arad, din ședința culturală a Consiliului Eparhial dela 24 Octomvrie 1946.

† ANDREI,
Episcop.

Ic. Stavr. Caius Turicu,
cons. ref. eparhial.

Nr. 3978/1946.

P. C. Preoți sunt încunoștințați că în editura Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor au apărut valoroasele lucrări „Istoria Biblică” vol. IV de A. Lopuhin și „Viața lui Iisus” vol. II de Farrar traduse de I. P. of. Patriarh Nicodim.

Costul unui exemplar din „Istoria Biblică” este de lei 20.000, iar din „Viața lui Iisus” este 14.000 lei la care se acordă un rabat de 25%.

Arad la 16 Octombrie 1946.

† ANDREI,
Episcop.

Ic. Stavr. Caius Turicu,
consilier referent eparhial

Nr. 4041—1946.

Aducem la cunoștință P. C. Preoți adresa On. Minister al Cultelor Nr. 1060—1946 privind dispozițiile Comisiunii monumentelor istorice spre știre și conformare:

„Având în vedere că inscripțiile zugrăvite sau cioplite în piatră, marmură, etc. cari se așează în zilele noastre cu ocazia lucrărilor de restaurare sau în alte împrejurări la diferitele monumente istorice din Țară, nu sunt întotdeauna fericite în ce privește: textul, forma literilor, locul și modul de fixare, etc. avem onoare a vă aduce la cunoștință că astfel de inscripții nu se pot așeza la nici un monument istoric fără prealabila aprobare a Comisiunii, căreia i se vor supune: textul, proiectul de execuție, și un memoriu arătând scopul urmărit și dând toate precizările necesare din care să reiasă că în locul proiectat nu se află zugrăveli sau inscripții mai vechi și că prin aceasta nu se aduce monumentului nici o stricăciune.”

Arad, la 22 Octomvrie 1946.

† ANDREI,
Episcop.

Ic. Stavr. Caius Turicu,
cons. ref. eparhial.

U. P. D. Secția Arad.

Foaia „Lumina Creștină” este organul oficial al U. P. D. din România. În consecință, toți C. Părinți și Protopopi înscriși în Uniune, vor abona neîntârziat această foaie din care vor cunoaște toate îndrumările privitor la îndatoririle pe care le au ca membri ai U. P. D.

Abonamentele se vor face pe adresa: „Lumina Creștină str. Poștei Nr. 2 București”. Abonamentul anual este de Lei 12.000.

Comunicăm totodată că noui înscrieri în U. P. D. se pot face la Sediul Uniunii Preoților Democrați str. Gojdu 2. Arad.

Comitetul.

Convocare

În conformitate cu dispozițiunea Ministrul Artelor, direcțiunea generală a Muzicii No. 1876 din 1946 transmis de Prefectura Jud. Arad, Preturilor de plasă cu No. 018328 din 7 crt. toți conducătorii de coruri și fanfare din Jud. Arad sunt convocați pentru ziua de 14 crt. orele 8 dimineața la o consfătuire care va avea loc în Arad str. Episcopiei No. 4 Direcțiunea Conservatorului de Muzică unde se vor primi instrucțiuni în vederea Concursului de coruri și fanfare.

Oficiul Coruri și Fanfare Arad.